

Sàndor Endrődi

Magyar nép dalok

Type specimen in Hungarian language
DRM free content from FadedPage.com
set in OHamburgC-Regular

BEVEZETÉS.

Magyarország sok tekintetben az *ERŐPAZARLÁSOK* hazája. Sehol a világon nem tékoztak annyit, mint itt. Az erőknek egész halmaza pusztult el, szinte nyomtalanul, az idők forgatagaiban, a szellemi képességeknek egész raja – idegen istenek szolgálatában. Uraknak születünk, a kik lenéztük a parasztot, a népet, pedig köztünk mindig az volt a legmagyarabb és nemcsak költészetünknek, de minden szellemi fölemelkedésünknek egyik legtermékenyítőbb forrása. Ezzel a becsületes, jòravallò, világos fejű, èp kedélyű magyar néppel, a ki megòrizte eredetisége òsvonásait, tőrűl-metszett nyelvet beszélt, szűzi naivitását dalaiban és meséiben ragyogtatta, feltékeny volt erkölcsaire, szokásaira s hű a hagyományokhoz... ezzel a nagy nemzeti erőforrással sem a politikusok, sem az íròk nem töròdtek sokàig.

A népköltés voltakèpen egyidejű magával a néppel, csak az èr-deklòdòk, a feljegyzòk, a gyűjtòk nem jelentkeznek sehol. Nálunk pl. a vilàgi dalok, fòkèp a szerelmi ènekek èpen nem voltak ismeretlenek s a pogànykor lelkènek igazi viràgaikènt pompàztak valaha. A bennòk sűrűn elòfordulò viràgvonatkozások miatt viràgènekeknek nevezték òket, de a vallàsos századok eròsen üldòzték és pusztìtották e profàn tartalmù dalokat, úgy, hogy a keresztény közèpkorbòl mindössze egy ötsoros viràgènektòredék -6- maradt ránk s a XVI. század elsò felèben Erdòsi Sylvester Jànos, a kitűnò nyelvész és biblia-fordìtò, bàr mèltatja òket, mint «melyekben csodálhatja minden nép a *MAGYAR NÈP ELMÈJÈNEK ÈLES VOLTÀT A LELÈSBEN, MELY NEM EGYÈB, HANEM MAGYAR POÈZIS*» – bòlvebb figyelmet azonban nem szentelt nekik.

Csak e század elején, mikor a rendi alkotmány teljesen szűknek s a haladó idők számára elégtelennek bizonyult: kezdett a politikusok figyelme végre a nép felé fordulni. A mi az írókat illeti: vezérfiaink éppen az ellenkező csapáson haladtak. S itt, ennél a pontnál, egy pillanatra megállhatunk s kifejezhetjük teljes sajnálkozásunkat. Talán egyetlen irodalom sincs, mely az idegen hatások befogadására fogékonyabb lett volna, mint a mienk. Egymást váltották fel, sőt egymás mellett jelentkeztek a deák, német, francia befolyás áldásai, s oly fokú vergődések következtek, melyeknek látványa szinte elkéserítő. Ha egy-egy jóízű írónkra gondolunk, pl. *MIKES KELEMEN*re, a kinek *TÖRÖKORSZÁGI LEVELEI* már egy század előtt az elbeszélő próza nemesebb formáiban ömlöttek, vagy a kurucz idők költészetére, melyben a hamisítatlan magyar kedélyvilág annyi őserediséggel, erővel és bájjal zendült meg, – azután a múlt század első tizedeinek vajudasaihoz fordulunk: akkor nyilvánvaló lesz előttünk az eltvelyedés, mely szellemi hátramaradásunknak egyik legfőbb oka s áldatlan viszonyainknak egyik legkirívóbb eredménye volt.

De hát hiába! Nem tehattünk róla. Az írók alig álltak egymással összeköttetésben, – irodalom a szó komolyabb értelmében nem is volt, – szellemi surlódás híján aludtak a vágyak, az eszmék, s a kiből mégis égett az isteni szikra: magára hagyatva égett. Végre a nyelv is csak -7- olyan, mint az ekevas: ha nem használják, megrozs-dásodik. Így történt a mi nyelvünkkel is. Mikor aztán észrevettük nemzetiségünk elhanyaglását s nyelvünk silány voltát: akkor elkezdtünk fűhöz-fához kapkodni. Eszünkbe jutottak a görögök, rómaiak, a németek, francziák, angolok, minden kimívelt európai nyelv, csak a magunk kincsesbányája, *NÉPÜNK* tűzgyökeres, érintetlenül tiszta, erős nyelve nem. Nekivetettük magunkat az idegen formák kultuszának s nem láttuk a saját idomaink nagy változatos-

ságát, nem éreztük azok használhatóságát. Rendkívül sokat vártunk mindentől, a mi külföldi s a magunk természetes erőforrásaitól nem vártunk semmit. Ezek ismeretlenül lappangtak és poshadtak a homályban.

Mégis! Nem tartom pusztá véletlennek, de már az idők jelének, hogy ugyanabban az évben, mikor Mikes Kelemen Levelei Kulcsár István kiadásában napvilágot láttak, 1794-ben még egy más könyv is jelent meg: a *KOVÁCS PÁL*, benedekrendi pap közmondások gyűjteménye.¹⁾ Az érdemes gyűjtő egyik paptársa *FABCHICH JÓZSEF*, – egyike ama lelketlen kor legszenvedélyesebb magyar-jainak – nagy lelkesedéssel üdvözölte e kis könyvet és elragadtatással kiáltott föl a «nemzeti bélyeget» viselő gyűjtemény láttára: «Félre, deák, görög íz! szölanak im – magyarul!» Öt év múlva (1799) megjelent az első népdal-gyűjtemény és századunk elején, 1803-ban, – tehát ugyanabban az évben, melyben *BARÓTI SZABÓ DÁVID* is kiadta a *MAGYARSÁG VIRÁGAIT* – egy váczi dalos-könyv, 1804-ben *SZIRMAY ANTAL* jeles munkája, a *HUNGARIA IN PARABOLIS*, mely latinsága daczára a legmagyarabb könyvek -8- egyike. 1820-ban, már a rendkívüli munkásságú szerző halála után, látott napvilágot *DUGONICS ANDRÁS* gazdag gyűjteménye, a *MAGYAR PÉLDABESZÉDEK* és *JELES MONDÁSOK* két vaskos kötetben. Nem érdektelen, hogy egyes megyék, Komárom, Esztergom is sürgetik a gyűjtést, s hogy éppen Kulcsár István buzdító közlései után határozza el az akadémia – legalább elvben – a népköltészeti termékek rendszeres gyűjtését. Maguk az írók is mindjobban érzik a szellemi fölfrissülés szükségét s nem hajlandók vakon követni *KAZINCZY* rideg elveit, a ki fejedelmi magaslatáról a profán tömeget nemcsak kicsinyli, de föltétlenül megveti. Csokonai ellenkezőleg szívère öleli a népet s azt tanácsolja költőtársainak: «*ERESZKEDJÜNK LE A PARASZT, TUDATLAN, EGYSZERŰ KÖZSÉGHEZ,*

AKKOR MAJD NEM LESZ ANNYI HALLATLAN EJTÉS
ELŐTTÜNK.» KÖLCSEY 1826-ban fennen hangoztatja, hogy «A
VALÓDI NEMZETI POÉZIS SZIKRÁJÁT A KÖZNÉPI DALOKBAN
KELL KERESNI.» – EÖTVÖS, egy évvel később, mint SZÉKÁCS
JÓZSEFNEK, SZERB NÉPDALOK ÉS HŐSREGÉK című könyve meg-
jelent 1837-ben, ki meri mondani, hogy «MINDEN POÉZIS A NÉP-
BŐL ERED», s TOLDY FERENCZ 1843-ban, a lírai költés kimerüle-
sét jelezvén, kikel a bizarr, a dagályos ellen s fájlalja, hogy «A NYEL-
VÜNK BEN MEGLEVŐ SAJÁT MÉRTEKET ÉS RITMUST KI NEM LE-
STÜK.» Ugyanebben az évben kezdi meg KECSKEMÉTI CSAPÓ
DÁNIEL DALFÜZÉRKEJÉNEK kiadását s jelenik meg SZAKÁLL LA-
JOSNAK, CZIMBALOM című verses kötete, melyet jöizű népies
darabjaiért rövid idő alatt elkapkodnak.

Mindezek szörványos jelenségek s egymással nem igen látsza-
nak szerves összefüggésben állani. De kétségtelen, hogy valami
benső szükség, valami erős törvényszerűség nyilatkozik meg ben-
nők. A fejlődés homályos ösztöne, – ellenállhatatlan vágy valami
tisztább, egészségesebb légkör -9- után. Ugyanerre az okra veze-
thetjük vissza KISFALUDY KÁROLY népdal-próbálkozásait és
CZUCZOR kedélyének dalos termékeit. Még csak egy-két lépést
kellett tennünk, hogy teljesen érezhetővé váljék e mozgalom nagy
jelentősége s tudatára ébredjünk annak, hogy a magunk egyénisé-
gének kifejtése tényleg egészen tőlünk függ. Csak egy-két lépést!
És ez az egy-két lépés csakhamar meg is történik. Az Akadémia
késedelmező kezéből a Kisfaludy-Társaság veszi át a rendszeres
gyűjtés munkáját s hozzá is fog rögtön a kivitelhez. Megbizza ER-
DÉLYI JÁNOST, a jönevű költőt és a magyar műbölcsélet alapvető
mesterét, e gyűjtemény összeállításával. Dolgosabb kezekre nem is
bízhatta volna, de lelkesebb emberre sem. Hiszen ő hangoztatta,
épen a Kisfaludy-Társaságban tartott székfoglaló beszédében: «A

*TENGER SOHA KI NEM FOGY FELHŐIBŐL, BÄRMENNYI ESŐ ESIK:
ILYEN TENGER A NÈP, AZ ÈLET. HA BELŐLE MERÌT A KÖLTŐ,
LESZ A KI ŐT MEGHALLGASSA, SEREGESTŰL TALÀLAND
MEGNYÌLT SZÍVEKRE MINDENKOR, HA CSAK VESZTÈT NEM ÈRZI
A NEMZET. TEHÀT TANULNI A NÈPET, AZ ÈLETET, – BEÀLLNI E
TENGERBE, MINT JÈZUS, MIDŐN A LÈLEK KEGYELMÈT VENNÈ, A
JORDÀNBA: EZ A MAI KÖLTŐ HIVATÀSA, NEMES KÖTELESSÈGE.»*

Maga is a nép fia. De bàr atyja egyszerű földmivelő: házuk nem daltalan. Mår gyermek korában videntőja, vigasztalőja a nép édes és természetes költészete. Énekek zsongják körül, mesék és mondák foglalják el képzelődését. Korán felébrednek benne a költői hajlamok s végig kísérik az egész életen. Egy elv érlelődik meg benne s válik komoly meggyőződésévè, melyhez állandòan hű marad: *A NÈPKÖLTÈSZETBŐL KELL A NEMZETI POÈZIST ÚJJÀALKOTNI!* Mint költő, maga is a néptől tanul legtöbbet s legjobb költeményeit neki köszönheti. Teljesen át van hatva annak a tudatától, hogy a népköltészet egyik főérdeme a valóság. -10- A mit ebben találunk, az mind igaz tény. Itt minden betű adat, a történet, erkölcs, izlés földériteséhez és kimagyarázásához. Nemzetének lehetõ *KITUDÀSA* a cél, melyért a népi dolgokkal annyi szeretettel és odaadással foglalkozik. Mert a mi nálunk az idő folytàn egyszer ténynye vált: az egyszersmind visszamatat a lélekre, a meggyőzések mibenlètère. S csak e tények és meggyőzések szigorù egybefoglalása emelhet oda bennünket, hogy saját, egész valònk, nemzeti méltòságunk – magunk és az emberiség irányában – *ÖNISMERETTÈ IZMOSODHASSÈK S EGÈSZ TÖRTÈNELMI ÈLETÜNK ÀTLÀTSZOVÀ LEHESSEN A NEMZETI ÖNTUDATBAN.*

Mély értelmű, lelkes vallomások, egészen az ő erős és merész gondolkozására vallók. Átrezeg rajtuk a meggyőződés melege s az a megbecsülhetetlen fajszeretet, mely *ERDÈLYI* összes szellemi mű-

ködésének főmozgatója és irányítója. A népköltészet termékeivel úgy van, mint Linné a növényekkel: gazt, gyomot nem ismer, csak virágot. A világhírű botanikusról följegyezték, hogy kicsi korában, ha bölcsőjében sirt, virágot adtak a kezébe és rögtön elhallgatott. Erdélyi élete utolsó estéjén kis fiának egy népdalt dalolt, kis lányának egy tündérmesét mondott el, – azután álmra hajtotta fejét és elaludt örökre.

Nagy gyűjteményének első kötete (Népdalok és mondák) 1846-ban jelent meg, ugyanabban az évben, melyben *TOMPA MIHÁLY, NÉPREGÉK ÉS MONDÁK* című verses kötetének első kiadását a magyar olvasó közönség húsz nap alatt elkapkodta. S ime, e pillanatban teljesen nyilvánvaló, hogy az izlés nem múlò szeszélyből, de az uralkodó eszmék nyomása alatt s igazán lelki szükségéből fordult egészen a nép felé. Ha most, az elmélet határozott útmutatásai s a kísérletező gyakorlat bátor próbálkozásai közt -11- egy hatalmas genie, mint a minő *PETŐFI* volt, a maga merész föllépésével s hódító egyénisége minden erejével egyszerre diadalt szerez ez igazságoknak; ez csak azt jelenti, hogy az eszme megérett s jòszerensénk is segített, hogy végre csakugyan megtaláljuk – magunkat. És sok szétszóródás után, különböző úton járva, különböző eszközökkel küzdve, ime, találkozunk egy gondolatban, egy érzésben: legjobb meggyőződésünkkel szolgálni a hazát s a művészetek szeretetében föltétlenül tisztelni a *NEMZETI JELLEGET*.

Új világ, új élet pompázott előttünk. Eddig nem ismert erők forrása bugygyant ki s tört elő a régi poézis mohos sziklaiból s szabadon, vidáman szökdellt keresztül a máskor hangtalan tájakon. Üt-köző vizének gyöngyei fölfrissítettek mindent: a pázsit üdebb lett, a fák lombosabbak, a levegő tisztább. Szeszélyesen csapkodott ide-oda, szerteágazott ezer felé s mindenütt a saját bánatunkat zsongta, a magunk örömét ujjongta. Az elzárt s féken tartott indulatok

vègre tombolhattak, a képzelődés repülhetett, a szív sirhatott. Nem kellett feszes formák közè szorítani az érzést, a gondolatot: ömölhetett, kiáradhatott tetszése szerint, a hogy bimbòba szökken a rügy s kicsordul a fák gyantája. Annyi szenvedès után a természetes lép elõtérbe, – annyi másolás és majmolás után: az eredetiség. A vékonyhangù gitározást, az ósi ritmus érczes zengése váltja fel, a mesterkelt és festett bájakat az egészség ròzsàs színe. Maga a nép – ez a büszke, daczos, értelmes, sokerejű és nagyerejű magyar nép – lép elénk s a maga egyszerű, de igaz dalaiban és mondàiban napnál világosabban mutatja fel nemzeti mivoltunk egészét és teljességét. Igen, ez *MI* vagyunk! A mi hevüléseink, erkölcsünk, vèrkeringésünk, – a mi földünk, a -12- mi levegõnk. Hogy eddig oly keveset láttunk belõle! Minõ àldàs ez a fordulat! Minõ megváltò ereje van ennek az önismeretnek! *PETÕFI* és *ARANY*, kik a «naivot és mûvészit, az egyènit és az egyetemest egy mûvészetbe olvasztják» nemcsak nagy költõk, de èpen azért nagyok, mert diadalmas megtestesülèsei a nemzeti eszmének, mely koruk minden izèt àthatja.

Erdélyi hàromkötetes nagy gyűjteménye, mely egyuttal a magyar nép szellemi életének története, csak kezdete volt a gyűjtès munkájának, mely azóta folyton foly s melynek eredményeit itt röviden összegezzük. 1850-ben jelent meg *BALLAGI MÒR* két kötetes példabeszèdes és közmondàsos gyűjteménye; a következõ évben Erdélyi, ismèt a Kisfaludy-Társaság megbizásából, új kötetten állt elõ, a *MAGYAR KÖZMONDÁSOK KÖNYVÈVEL*; 1863-ban pedig *KRIZA JÀNOS* (1811–1875) erdélyi unitàrius püspök lepett meg bennünket pompàs gyűjteményével, a *VADRÒZSÁKKAL*, mely a székely nép gazdag kedélyvilàgát tárta fel elõtünk, nemcsak dalokban, de hatalmas szerkezetű, òzamatù balladákban is. Majd következtek *THALY KÀLMÀN* rendkívül becses gyűjteményei, a *RÈGI MAGYAR VITÈZI ÈNEKEK* két kötete (1864), XVI., XVII., és XVIII.

századi kéziratokból összeállítva, és később, 1872-ben az *ADALÉKOK A THÖKÖLY ÉS RÁKÓCZI KOR IRODALOM-TÖRTÉNETÉBEN*, szintén két kötetben. E közben (1871–72) a Kisfaludy-Társaság *GYULAI PÁL* és *ARANY LÁSZLÓ* szerkesztésében újra három kötetes népköltési gyűjteményt bocsátott közre, miután már előbb, 1866-ban, megindította magyar fordításban a hazai, *NEM MAGYAR AJKÚ NÉPKÖLTÉSZET TÁRÁT* (tót, magyar-országi, román népdalok) szintén három kötetben. Megemlítjük itt az újabbak közül *KÁLMÁNY LAJOS* nagy gyűjteményét, az alföld – különösen Szeged vidéke – népköltészeti -13- termékeiből (*KOSZORÚK AZ ALFÖLD VADVIRÁGAIBÓL*. 2 kötet. 1877. *SZEGED NÉPE*. 3 kötet. 1881.) Mások, mint *FOGARASI JÁNOS*, *BARTALUS ISTVÁN*, *MÁTRAY GÁBOR*, *SZINI KÁROLY* s legújabbán *BOGISICH MIHÁLY* és *KÁLDY GYULA* régi énekek és népdallamok gyűjtésével szereztek kiváló érdemet. Népmese-gyűjtőink közül legyen elég *MERÉNYI LÁSZLÓ*, (*EREDETI NÉPMESEK. SAJÓVÖLGYI ÉS DUNAMELLÉKI NÉPMESEK*. 1861–63), továbbá *ARANY LÁSZLÓ* (*EREDETI NÉPMESEK*. 1862), és végül *BENEDEK ELEK* (*MAGYAR MESE ÉS MONDÁVILÁG*. 5 köt. 1894–97) működésére rámutatnunk. A közmondások gyűjtése körül *SIRISAKA ANDOR* (*MAGYAR KÖZMONDÁSOK KÖNYVE*. 1891) és *MARGANITS EDE* (*MAGYAR KÖZMONDÁSOK ÉS KÖZMONDÁSSZERŰ SZÓLÁSOK*. 1897) fáradoztak. Ez az utóbbi érdemes gyűjtemény a megelőző gyűjtemények összes anyagát feldolgozza s történelmi alapon csoportosítja.

Legújabbán (1902) a Kisfaludy-Társaság, a magyar vallás- és közoktatásügyi minisztérium támogatásával ismét kezébe vette a népköltési gyűjtés megszakított munkáját s megindította a hozzá beérkezett gyűjtések új és nem kevésbé értékes sorozatát. Rövid időközökben négy vaskos kötet jelent meg e gyűjteményből. Dr. *SEBESTYÉN GYULA*, *REGŐS ÉNEKEK* című két kötete, melyek

népköltészetünknek és népszokásainknak legrégibb emlékeit foglalják össze s melyeket a buzgó gyűjtő egész kötetnyi tudományos fejtegetéssel magyaráz s világit meg, közölvén a gazdag variánsok különböző dallamait is. Majd *VIKAR BÉLÁT*ól egy kötet somogy-megyei s *MAILAND OSZKÁRT*ól egy kötet székellyöldi gyűjtés.

Ez új sorozat szerkesztésénél azonban más a módszer, mint a régebbi folyamánál. Az új szerkesztő, *VARGHA GYULA*, a Kisfaludy-Társaság utasítása szerint többé nem a kizárólagos æsthetikai szempontot veszi irányadóul, de -14- tért enged a folklorisztikai szempont mind hangsúlyosabban nyilvánuló követeléseinek. Ésszerű és helyes eljárás, mert voltaképen ez a két szempont nem áll ellentétben egymással s a népköltés terén æsthetikailag és ethnografiai-
lag csak az lehet értékes, a mi a népszellem valódi költői megnyilatkozása.

Ez a mi kötetünk az említett gyűjtemények népdalainak színejavából van összeállítva. Sok gondnal és szeretettel válogattam ki az egyes darabokat s a szerint, a mint tárgykörük más és más: külön-külön csoportokba helyeztem őket. Rendkívül gazdag a szerelmi és katona dalok sorozata, továbbá az «Àgról-àgra» című ciklus, mely tekintet nélkül az egyes darabok tárgyi különféleségére, az egyversszakos népdalokat foglalja össze s köti szeszélyes bokrétaiba. A műköltők népdalait, melyeknek nagy része számos gyűjteményben eredeti népdalként szerepel, szintén külön ciklusba sorakoztattam s minden darabot megjelöltem írója nevével.

Kivánom, hogy gyűjteményemet a nagy magyar közönség oly élvezettel és tanulsággal forgassa, a minő gyönyört szerzett nekem az összeállítás munkája.

ENDRŐDI SÁNDOR.

MAGYAR NÉPDALOK

A népköltészet egyik főérdeme: a *VALÓSÁG*. A mit benne találunk, az mind igaz tény. Ha valami benne történetre vonatkozik, az történet, ha erkölcsre, az erkölcs, ha izlésre, az izlés. Itt minden betű adat, s minden kis adat a multból gyökerül szolgál új virágnak a jövőben.

ERDÉLYI JÁNOS.

-16-

-17-

I. SZERELEM RÓZSÁI.

1.

Ablak alól a rózsafa nem látszik,
Minden éjen piros rózsát virágzik.
Terem rajta piros rózsa, jószagú,
Gyenge rózsám, mért vagy olyan szomorú?

Megöl engem az iszonyu búbánat,
Szeretőmet viszik el katonának,
Ne szomorkodj', édes rózsám, érettem,
Tiéd leszek még ebben az életben.

2.

A csap-utczán végig, végig, végig,
Minden kis kapuban virág nyílik,
Minden kis kapuban kettő, három,
Csak az enyém hervadt el a nyáron.
Ne vigasztalj, édes, kedves anyám!
Hadd sirjam ki magamat igazán.
Ki megbántott, megsegít a bajban:
A jó Isten majd könyörül rajtam!

3.

A fekete holló gyászt visel magáért,
Én is gyászt viselek jegybeli mátkámért,
Jegybeli mátkámért mit nem cselekedném,
Tenger sűrű habját kalánnal kimerném,
Tenger fenekében gyöngyszemeket szednék,
Jegybeli mátkámnak gyöngybokrétát kötnék.
-18-

Küküllő kövecse kalamáris volna,
Tenger sűrű habja mind tintalé volna,
Mezőn mennyi fűszál mind pennaszál volna,
Fán a mennyi levél mind papiros volna,
Bánatom leírni adnak is sok volna.

4.

A fényes csillag is
Ballag haza felé, –
Ballag barna legény
A galambja felé.
De mig oda ballag
Jóformán megvirad,
Gyenge szerelmöknek
Hamar vége szakad.

5.

A kend édes anyja
Megátkozott engem,
Hogy a fekete föld
Borítson be engem.
Ne átkozzon engem,
Nem vagyok én oka,
Mert én az ő lányát
Nem szerettem soha.
A kit én szeretek,
Meg van az szeretve,
Ha rá tekintek is,
Elfakad nevetve.
A pünkösdi rózsa
Kihajlott az utra, –
Eredj oda, rózsám,
Köss bokrétát róla,
Tedd az öved mellé
Két szemem láttára,
Viseljed, galambom,
Lányok boszujára!

6.

A ki a rózsáját igazán szereti,
Záporoső esik, mégis megkeresi.
-19-

Lám én a rózsámat igazán szeretem,
Záporoső esik, mégis megkeresem.

7.

Akkor volna szép az erdő,
Ha lány volna a kerülő.
Csili-csalárom! Csili-csalárom!
Ha lány volna a kerülő.
Megkerülném én az erdőt,
Megcsókolnám a kerülőt.
Csili-csalárom! Csili-csalárom!
Megcsókolnám a kerülőt.

8.

Áldd meg isten azt az utcát,
Kibe az én rózsám sétál;
Kirakatom gyémántkövel,
Nézzen bele este, reggel.
Verd meg isten azt az utcát
Kibe az irigyem sétál:
Kirakatom beretvával,
Essen bele térdenállva!

9.

Állj előmbe, rózsám, hadd bucsúzzam tőled,
Ha el nem bucsúzom; bujdossunk el ketten!
Vagy meghalok érted,
Vagy enyimmé tészlek,
Édes szívem!
Fekete két szemed mire csalt meg engem?
Gyenge szép termeted mire hozott engem?
Vagy meghalok érted,
Vagy enyimmé tészlek,
Édes szívem!

-20-

Ne menj el, galambom, ne repülj el tőlem,
Jőjj vissza madaram, szállj bé ablakomban!
Vagy meghalok érted,
Vagy enyimmé tészlek,
Édes szívem!
Ha elmegy is szívem, csak hozzám igaz légy,
Igaz szereteted hamisra ne fordítsd!
Vagy meghalok érted,
Vagy enyimmé tészlek,
Édes szívem!

10.

Amerre én járok, még a fák is sirnak,
Gyenge ágairól a levelek hullnak.
Hulljatok, levelek, rejtsetek el engem,
Mert az én galambom sírva keres engem.
Hulljatok, levelek, sűrűn az utamra,
Hogy ne tudja rózsám: merre ment galambja.

11.

A malomba mentem,
Tiszta buzát vittem,
A szerelem miatt
Meg nem örölhettem,
Mit tehetek róla,
Hogy szerelmes vagyok!
Az atyám is az volt,
Én a fia vagyok!

12.

Amott egy kis madár
Elhagyta az ágát,
Ágról ágra repül,
Keresi a párját.
Én is egy ideig
Elhagyom falumat,
Mint a vándormadár
Keresem páromat.

-21-

Mint a vándormadár
Messze, messze szálllok,
Idegen helyeken
Egyedül megállok.

13.

Ángyom, ángyom, édes ángyom,
Mért szeret kend olyan nagyon?
Ha szeret kend, titkolja kend,
Ki ne világosítsa kend.

Jó szeretni, de titkosan,
Nem mindenkor világosan.
A ki világosan szeret:
Megítélik az emberek.

14.

A pünkösdi rózsza kihajlott az utra,
Az én szekerelemnek kifelé a rudja.
Jóra-e vagy rosszra, a jó isten tudja,
Minden horgast-borgast ő fordíthat jóra.
Kimenék, kimenék, kimenék az utra,
Látám édesemet, ő is láta engem,
Akarám kérdeni, szánom busítani,
Mint gyenge iffiat megszomorítani.
Áldott az az anya, ki tégedet szült volt,
A ki téged szült volt, téged fölnevelt volt,
Adjon isten annak ezernyi ezer jót,
Ki a te bölcsődet megrendítette volt.
Nem egyszer, nem egyszer, ezernyi ezerszer,
Ugy halottam, rózsám, rózsafán termettél,
Piros pünkösöd napján hajnalban születted,
Áldott az a napom, melyen megszeretted!
-22-

15.

Aranyos pillangó az ágon,
Nem kap szivem többé a lányon,
Mert a lány pillangó a réten,
Hamar odább ad a legényen.

Eresz alá fészkel a fecske,
Szeretőnek jobb a menyecske;
Liliomkarját, ha kitárja:
Szeretőjét keblére zárja.

16.

Árokparti csalány,
Kökényszemű kis lány,
Eszem a szemedet
Mért vagy oly halovány,
Nem vagyok halovány,
Mind ilyen a leány,
Kinek a gyűrűjét
Más hordja az ujján.
Hervadj, rózsza, hervadj,
Már az enyém nem vagy;
Mig az enyém voltál,
Piros rózsza voltál.
Nem tehetek róla,
Hogy szerelmes vagyok,
Az anyám is az volt,
Én meg lánya vagyok.

17.

Arra alá Baranyában
Jó természet van a lányban,
Maga mondja a legénynek:
Adjon isten engem kendnek!
-23-

Mondd meg hugám a nénédek,
Adjon csókot a legénynek!
– Nem mondom meg a nénémnek,
Magam is adok szegénynek.

18.

Arra kérem Teremtőtmet,
Adja vissza szeretőtmet;
Ha nem mostan, ha nem mostan, tehát máskor,
Kukoricza-kapáláskor.
Irigyeljék az emberek,
Hogy én, rózsám, tied leszek;
Tied leszek, tied leszek nemsokára,
Vén asszonyok, rossz asszonyok bosszujára.

19.

Árva vagyok mint gerlicze,
Mint a kinek nincs senkije,
Árva vagyok apa nélkül,
De még inkább anya nélkül.
Nincsen senki, ki szeressen,
Csak a rózsám s a jó isten –
Én is árva, te is árva,
Bujjunk egymás árnyékába!

20.

Az ég alatt, a föld színén,
Nincsen olyan árva mint én.

Nincsen apám, nincsen anyám,
A ki gondot viseljen rám,
Minden virág virágozik,
Csak az enyím hervadozik,
Hadd hervadjon, hadd száradjon,
Csak az isten el ne hagyjon.

-24-

Segélj meg oh én istenem,
Te légy nekem hű vezérem,
Hogy egy társat találhassak,
Kivel holtig maradhassak.

21.

Az én ágyam lába
Muskátlinak ága,
A fejtől valója
Rozmaringnak ága.
Haja rózsza, rózsza!
Lehajtom fejemet,
Babám, az öledbe,
Kicsordul a könnyem
Piros kötényedbe.
Haja rózsza, rózsza!
Lehajtom fejemet,
Babám, a válladra,
Kicsordul a könnyem
Feszes dolmányodra.
Haja rózsza, rózsza!

22.

Az én galambomnak
Partba van a háza,
Csinos házeleje,
Tükör az ablaka.
Az ablaka alatt
Csergő patakocska,
Abban mosakodik
Páros galambocska.
Ha egyik legény vón,
A másik meg leány!
A legény én volnék,
A lány meg te, rózsám!

23.

Az én rózsám jó kedvéből, haj, haj, haj,
Almát adott a zsebéből, haj, haj, haj,
A kendőjét is id'adta, haj, haj, haj,
Hogy mossam ki vasárnapra, haj, haj, haj.
Édes rózsám válj ördöggé, haj, haj, haj,
Vigy el engem egy kevésbé, haj, haj, haj, haj,
Csak a pitarajtó mögé, haj, haj, haj,
Váljunk ketten egy ördöggé, haj, haj, haj.
-25-

24.

Az én rózsám szemöldöke
Többet ér, mint a hat ökre;
A hat ökre szántó-vető:
De a rózsám hű szerető.

Az én rózsám szeme, szája,
Többet ér, mint a pajtája;
A pajtája fekete gyász:
De a rózsám arany kalász.

25.

Az én rózsám takaros,
Takaros egy kis menyecske,
Mert ő neki magyaros,
Magyaros a szive, lelke;
Áldja meg az isten őtet,
Az én kedves szeretőmet!
Ne nézz, rózsám, ragyogó,
Ragyogó szép két szemeddel,
Mert nem bírok lángoló,
Lángoló nagy szerelmemmel;
Bevádollak a birónak,
Hogy te szívgyujtogató vagy!

26.

Azért csillag, hogy ragyogjon,
Azért asszony, hogy megcsaljon;
Azért jöttem a világra,
Hogy bolonduljak utána.
Azért erdő, hogy zöldeljen,
Azért vihar, hogy tördeljen;
Azért a szív, hogy szeressen,
Bánatában megrepedjen.
-26-

27.

Azért, hogy kend kicsit ragyás,
Kend az én szeretőm nem más;
Illik kendnek rettenetes',
Hogy egy kicsit hímlőhelyes.
Szeretem én magát nagyon,
Mert fekete szeme nagyon,
Szemöldöke sugár nagyon,
Az enyimhez illik nagyon.

28.

Azon a tenger éjszakán
Ragyog a csillag igazán.
Ahol az a csillag ragyog,
Én is odavaló vagyok!
Ne menj rózsám a mezőre,
Sokat sirtam a zöld füre;
Szemeimnek zöld harmatja,
Gyenge lábad fölázttatja.
Göndör hajad simítsd hátra,
Hadd nézhessek szép orczádra;
Adj egy csókot utoljára,
Búm eltemet nemsokára.

29.

Azt gondolom eső esik,
Pedig a szemem könyezik,
A szeretőm halva fekszik,
Holnap délre eltemetik.

Bár csak addig ki ne vinnék,
Míg én innen odamennék,
Koporsójára borulnék,
Jaj, be keservesen sirnék!
-27-

30.

Azt mondják, nem adnak
Engem galambomnak,
Inkább adnak másnak,
Annak a hat ökrös
Fekete subásnak.
Pedig az én rózsám
Oly szeliden néz rám,
Hogy ha csókot hint rám:
Tizenkét ökörért
Csakugyan nem adnám.
Édes anyám kérem.
Ne hűtse meg vérem,
Hiszen azt ígérem,
Hogy én a rózsámmal
Holtomig beérem!

31.

Barna kis lány megy az Isten házába,
Hova lépik, virág nyílik nyomába.
Imádságos kis könyv van a kezébe,
Tündérország tündöklök a szemébe.
Virágoskert szentannai nagy templom,
Te vagy benne legszebb virág angyalom.

Úgy elnézlek te gyönyörű virágszál
Soh' se tudom, hogy a pap mit prédikál.

32.

Barna pej paripa,
Selyem kantár rajta,
Ott a kútnál rózsám
A lovát itatja.
Nem lovát itatja,
Magát fitogtatja,
Két piros orcáját
Mással csókoltatja.
-28-